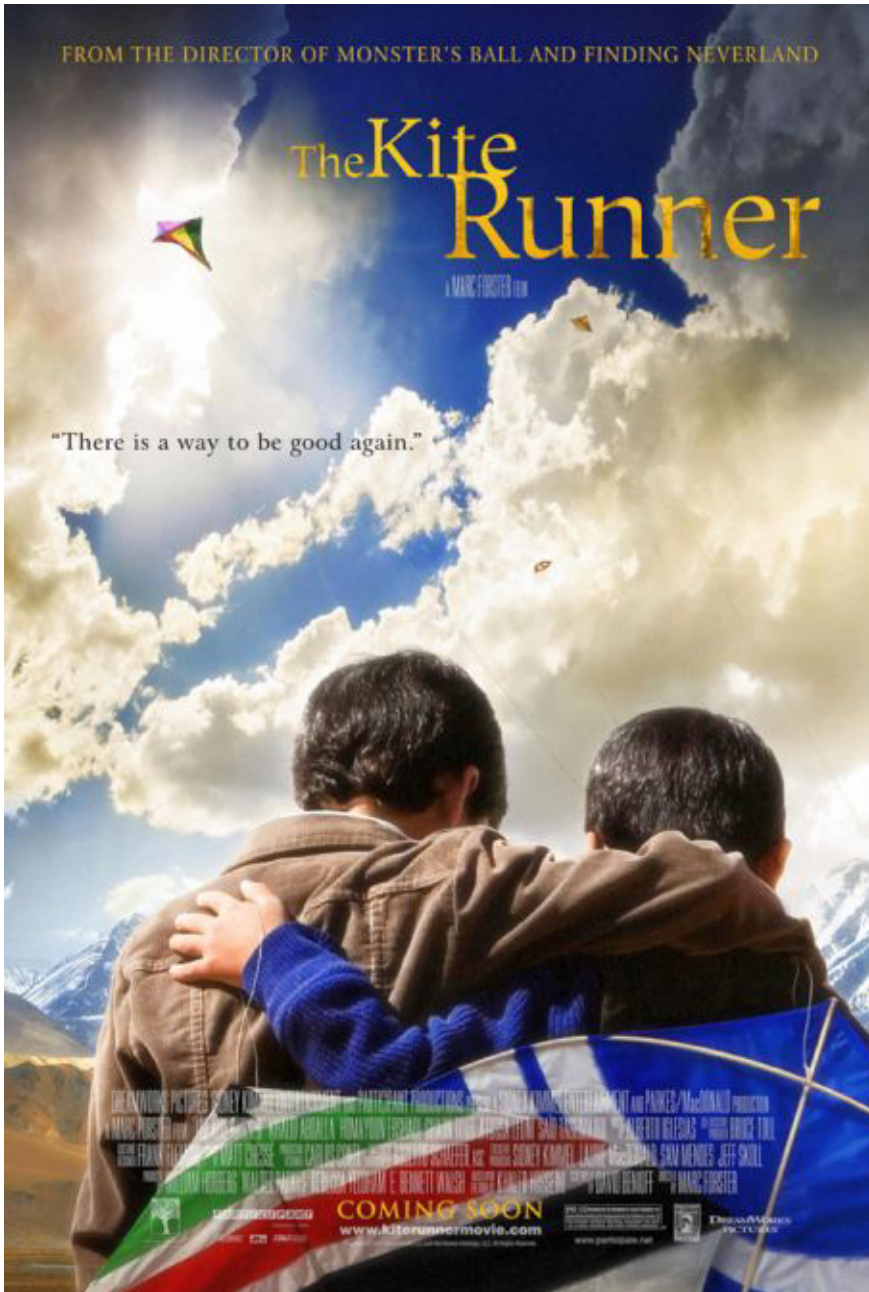

“Drageløberen” og dens baggrund

Af Bo Torp Pedersen, mag. art.

*Et studiemateriale fra "Kirke og Film", maj 2009 (revideret december 2010 og 2015)
© Bo Torp Pedersen
Presse billeder: Sandrew Metronome*

Introduktion

“Drageløberen” (The Kite Runner, USA 2007) er i dansk biografdistribution ved Sandrew Metronome og udsendt på DVD til privatbrug af Sandrew Metronome. Filmen kan bruges i undervisning m.v. med en licens fra CVLI. Filmens målgruppe er børn over 11 år og voksne, jfr. Medierådets anbefalede aldersgrænse.

<http://www.medieraadet.dk/Soeg/afgorelse?vurdnr=20070931>

Filmen blev optaget 2006, for det meste i provinsen Kashgar, Kina, og havde biografpremiere december 2007 i USA, dansk biografpremiere januar 2008. Filmen er forbudt i Afghanistan, hvor man mener, den vil vække til had og vold. Den indeholder en sekvens med en homoseksuel voldtægt; selv om den kun er antydnet, var sekvensen så foruroligende, at filmens børneskuespillere måtte beskyttes.

Meget usædvanligt for en amerikansk filmproduktion hører man fem sprog talt i filmen: engelsk, dari, pashto, urdu (dvs. pakistansk) og russisk. Bortset fra engelsk og russisk afspejler sprogene Afghanistans etniske sammensætning:

36-42 % pathanere, pashto-talende;

27-38 % tadsjiker, dari-talende (dari = farsi, ny-persisk); overvejende sunni-muslimer;

8-10 % hazarere, dari-talende; overvejende sjia-muslimer.

Resumé

“Drageløberen” er en film, som er bygget op med en rammehistorie. Filmen begynder i San Francisco år 2000, hvor hovedpersonen Amir – som voksen – bor sammen med sin kone. Ægteskabet er barnløst. Amir har netop fået udgivet sin første bog. Derfra springer filmens fortælling tilbage i tiden til Amirs barndom, som foregik i Afghanistan. Til sidst vender vi tilbage til ramme-tidsrummet omkring år 2000.

Amir voksede op i en afghansk overklassefamilie. Hassan er søn af familiens tjener. Trods deres forskellige baggrunde er Amir og Hassan venner og bruger det meste af deres fritid sammen. Vi følger én af de årlige drageløberkonkurrencer i byen, hvor Amir – med Hassans hjælp – håber at vinde. Hassan bliver overfaldet og ydmyget, Amir ser det hele, men er paralyseret og kommer ikke Hassan til undsætning. Den hændelse får altødelæggende konsekvenser for deres venskab. Da de Sovjetvenlige officer tager magten i Afghanistan, flygter Amir og hans far til USA, men skyldfølelsen vil ikke slippe sit tag i Amir. Da Amir mange år efter får muligheden for at gøre uretten god igen, tager han tilbage til det nu talibanstyrede Afghanistan, selv om det betyder, at han sætter sit eget liv på spil.

Bog og film

”Drageløberen” er en filmatisering af en virkelig bestseller-roman, nemlig Khaled Hosseinis roman med samme titel – en bog, som ifølge Wikipedia har solgt mere end 12 mio. eksemplarer globalt, heraf adskillige oplag i Danmark siden 2004.

Hosseini er født 1965 i Kabul, Afghanistan, hvor far var diplomat og mor gymnasielærer. Familien fulgte med, da far 1970-73 var udstationeret i Teheran, Iran, og i 1976 i Paris. Hosseini fik 1980 asyl i USA og gik 1984 på universitetet, hvor han 1993 bestod eksaminer i både medicin og biologi. En periode var han praktiserende læge. 2003 udkom ”The Kite Runner”, Hosseinis første roman, og 2007 den anden, ”A Thousand Splendid Suns” (dansk: ”Under en strålende sol”).

Det er meget almindeligt, at litterære bestsellers filmatiseres, idet filmproducenterne formoder, at kendskabet til bogen også vil gøre filmen til en bestseller. Det kan dog være en farlig satsning, idet de mange, der har læst bogen først og dernæst ser filmen, let bliver skuffede, fordi de gennem deres læsning har lavet deres egen indre filmatisering, og fordi filmen måske fortolker bogens emne og handling på en anden måde end dem.

Diskussionen, om bogen eller filmen er bedst, ofte er meningsløs, fordi bog og film er to forskellige medier og to helt forskellige oplevelser. I de tilfælde, hvor film og bog ligger tæt op ad hinanden mht. handlingsgang og persongalleri, kan man sige, at bog og film er to forskellige ’tolkninger’ eller versioner af den samme grundhistorie. Dette gælder netop ”Drageløberen”, og den interessante sammenligning er altså de forskellige ’tolkninger’.

Bog vs. film tolkninger

Helt generelt vil jeg mene, at bogens tolkning er strammere, skarpere og mere eksplicit, mens filmens er mere åben og 'blød'. I bogen bliver det helt eksplicit allerede på de første sider, at et væsentligt tema er den skyld, som hovedpersonen pådrog sig i sin barndom: "Nu hvor jeg ser mig tilbage, går det op for mig at jeg har kigget ned i den samme smøge i de sidste 26 år." Filmen ekspliciterer ikke verbalt dette tema straks fra begyndelsen, men filmen leder efterhånden tilskuerne frem til den samme konklusion.

I både film og roman overhører Amir faderen og faderens ven Rahim Khan i samtale om drengen, men bogen skærper denne oplevelses betydning for Amir. I bogen oplever Amir faderen som fuldstændig ligeglad med Amirs historier, og bogen verbal-ekspliciterer og skærper Amirs konklusion: "Det meste af tiden tilbad jeg baby med en intensitet der nærmede sig det hysteriske. Men lige da ønskede jeg at jeg kunne åbne mine årer og lade hans forbandede blod sive ud af min krop." (pb. udg. s. 34)

En anden type forskel på bog og film er den, hvor bogen beskriver en person og en persons baggrund mere udførligt end filmen. Dette gælder f. eks. Amirs 'fjende' Assef, hvor bogen gør rede for Assefs baggrund, hans tyske mor, hans generelle voldelige og racistiske tendenser. Bogen afslører Assefs fødselsdagsgave: "Det var en biografi over Hitler. Jeg smed den fra mig ned i noget højt ukrudt." (pb. udg. s. 99) På denne måde skærper bogen polariseringen mellem Amir og Assef helt i udgangspunktet, dvs. de er ikke kun modsætninger pga. Assefs overfald på Hassan.

Bogen er også mere udførlig i beskrivelsen af barndomstidens politiske forhold, overgangen fra kongedømme til republik, osv., men det influerer ikke direkte på tydingen af personerne. Det samme gælder faderens mening om politik i USA og problemer med integrationen i USA: Den verbal-expliciterer bl.a. faderens (helt forståelige) antikommunisme og hans (misforståede) opfattelse af Jimmy Carters 'eftergivenhedspolitik' (pb. udg. s. 126).

Jeg vil mene, at filmen på sin egen mere indirekte måde giver en glimrende skildring af afghanernes integrationsproblemer: Dels springer vi direkte fra flugtskildringen til at se Amirs far, som i Afghanistan var en overklasseperson, en fremtrædende intellektuel, i hans nye job som en ganske almindelig ekspedient. Dels ser vi problemet i Generalens lidt komisk figur, komisk fordi han ikke har fattet status-forskellen fra Afghanistan til USA. I den forbindelse viser Amir både sin nye modenhed og sin integration, da han til sidst sætter Generalen på plads.

Både skildringen af far og søns flugt fra Afghanistan og - især - skildringen af Amirs 'kidnapning' af Hassans søn fra Afghanistan til USA er langt mere udførlige i bogen end i filmen. På disse punkter er bogen mere realistisk end filmen, idet den redegør for alle vanskelighederne og komplikationerne, mens filmen - bl.a. af tidsmæssige årsager - vælger at tage de to flugthandlinger for givet: Det vigtigste er, at de lykkedes.

Med disse få eksempler vil jeg kun understrege, at de væsentligste forskelle på bog og film i dette tilfælde er de rent mediale, altså det forhold at tekstmediet og filmmediet i kraft af deres forskellige 'naturer' styrer læser og tilskuer på forskellige måder.

Nogle ressourcer vedr. forfatteren, romanen og dens filmatisering:

<http://www.bibliografi.dk/content.php?page=author&value=11501>

<http://bogblogger.dk/?p=214>

<http://www.kulturkapellet.dk/prosaanmeldelse.php?id=24> (romanen)

<http://www.kulturkapellet.dk/filmanmeldelse.php?id=118> (filmatiseringen)

Den afghanske baggrund

Afghanistan er et stort centralasiatisk land med et areal på lidt over 650.000 km² med kun ca. 20 mio. indbyggere. De vigtigste nabolande er Pakistan i syd-sydøst, Iran i vest og de tre tidligere sovjetrepublikker Tadsjikistan, Turkmenistan og Usbekistan i nord. Det er et land med store bjergkæder og enorme buskstepper og en befolkning af bønder og nomader. Der er blevet dyrket korn og ris; der er eksporteret figner, dadler, og druer; men ikke mindst er der dyrket opiumsplanter, jfr. Pakistan.

Som nævnt afspejler hovedsprogene pashto og dari, begge afledt af persisk (iransk), de store befolkningsgrupper i landet. Religiøst er befolkningen yderligere splittet mellem sunni-muslimer og shia-muslimer; taliban-bevægelsen er opstået blandt de pathanske sunni-muslimer og bygger sit terror-regime efter egen opfattelse direkte på koranen. Taliban-bevægelsen modarbejder shia-muslimerne, dvs. hazar-mindretallet.

Afghanistan var i næsten tusind år skiftevis selv et stort, skiftevis underlagt et andet stort, f.eks. mongolerne. I 1700-tallet var Afghanistan og Persien (Iran) ét rige. I 1800-tallet kom Afghanistan i klemme mellem de russiske og britiske erobringer, briterne havde taget Indien, og 1879 kom Afghanistan efter flere års krig også under britisk kontrol, men i 1921 blev Afghanistan et uafhængigt kongedømme. Allerede på kongedømmets tid ser man, at selv de mindste reformer af gamle traditioner var omstridt, f.eks. forbud mod flerkoneri og kvindeslør. Selv om kongedømmet ikke var et demokrati i vor moderne forstand, var det dog en reformperiode, hvor der i byerne dannedes en form for moderne samfundsorden, bl.a. med en borgerlig klasse i de større byer. Det er en vigtig baggrund i filmen, hvor hovedpersonens far er en sådan rig, dannet borgerlig mand.

Efter Anden Verdenskrig, hvor Afghanistan forholdt sig neutral, opstod der et spændt forhold til den nye nabo Pakistan, fordi Afghanistan ville have nogle af de landområder, der indgik i Pakistan. Tørke og hungersnød skabte i årenes løb stadigt større sociale problemer og folkelig utilfredshed. 1973 skete et statskup, der erstattede monarkiet med en officersjunta. Skiftende militærjuntaer af venstreorienterede og sovjetvenlige officerer sagde, de ville gennemføre sociale

reformer, men tiden gik med interne magtkampe; den folkelige modvilje voksede og var en frugtbar grobund for ekstreme muslimske bevægelser. I december 1979 invaderede Sovjetunionen Afghanistan og indsatte så at sige en egen statschef, og det gav ny næring til den muslimske modstands-bevægelse. Den sovjetiske invasion og besættelse er også en del af baggrunden for filmens historie, borgerskabets flugt og elimination, jfr. filmen hvor den borgerlige far og søn med flere flygter ud af landet.

Mange års kampe og borgerkrig har ødelagt Afghanistan infrastruktur og økonomi – og har kostet hen ved 2 mio. mennesker livet. Set fra i dag er der en bitter ironi i det forhold, at USA – forblændet af koldkrigstankegang – i den grad ønskede at bekæmpe den sovjetiske invasion og besættelse af Afghanistan, at USA helt frem til 1998 støttede de ekstremistiske muslimske bevægelser, hvis terror siden har ramt både USA selv og Europa. I 1988-89 blev sovjetstyrkerne trukket ud af landet, men urolighederne fortsatte. Problemet er, at de ekstremistiske islamistiske bevægelser – først Mujahedin, nu Taliban – er blevet så stærke, at de kontrollerer store dele af landet, hvor de med brutale midler sætter deres vilje igennem, f.eks. hindrer piger i at gå i skole og hugger hænderne af kvindelige lærere. I filmen ser vi talibansk terror eksemplificeret i offentlig stening af kvinde, ligesom vi ser glimt af landets også rent fysiske ødelæggelse.

Man kan se en vis parallel mellem udviklingen i nabolandene Afghanistan og Iran: Det gamle kongedømme Afghanistan og shahens Iran mislykkedes med en modernisering af deres samfund og drev en ludfattig analfabetisk befolkning i armene på farlige islamistiske bevægelser, som nu er så stærke, at de også kan true verdensfreden. Derfor frygter vi udviklingen i Iran; derfor tager også Danmark del i krigen i Afghanistan i dag, men det forekommer uoverskueligt, hvordan der skal komme et moderne civilsamfund ud af de fortsatte kampe mellem moderate og fundamentalistiske muslimer, mellem forskellige stammer eller etniske grupper, mellem politiske rivaler, og jævnfør Irak er udenlandske indblanding sjældent populær.

Politisk diskussion

Danmarks aktuelle engagement i Afghanistan er også markeret på film, "Brødre" (instr. Susanne Bier, 2004), hvor en dansk soldat vender hjem fra krigen i Afghanistan, og han er ikke den samme før. Afghanistans nyere historie er også baggrundstæppe for "Drageløberen"s fortælling om en mand, der må flygte fra sit fædreland, om den barndom og den ven han havde i Afghanistan, og om den barndomsoplevelse der mærkede ham for livet. Den historiske virkelighed spiller med i "Drageløberen", selv om filmen – ligesom den roman, den bygger på – er fiktion, altså opdigtet. Filmens eget tema er kernen i den personlige historie, der fortælles, Amirs historie: et universelt religiøst tema, noget helt centralt i en religiøs livsforståelse, nemlig triangeln skyld, skam, soning.

Det er interessant at bemærke, at netop dette synes at udfordre en socialistisk dogmatik. I det danske marxistisk-leninistiske dagblad Arbejderen kan anmelderen dårligt nok forstå filmen og munder ud i en opgivende kritik af filmen for manglende 'sammenhæng' (Anmeldelsen er desværre ikke længere tilgængelig på avisens hjemmeside). På den internationale trotskistiske hjemmeside World Socialist Web Site (Fjerde Internationale) korrekser man det, man ser som den borgerlige historiskrivning, for det hele er USA's skyld ("two decades of US provocation"), og det lægges såvel filmen som bogen til last, at præsidentfruen Laura Bush roste romanen.

<http://www.wsws.org/articles/2008/mar2008/kite-m25.shtml>

Men det skal anerkendes, at den trotskistiske anmelder forsøger at få mening i filmen ved at tolke hovedpersonens soningshandling som metafor for USA's soning af den fatale tidligere støtte til islamisterne, og det går vel an? Grundholdningen, doktrinen, er en negativ kritik af, at vi ser på det afghanske folk som hjælpeløse mennesker, der har hjælp behov udefra: "by a stratum of Afghan society that is allied with the foreign occupation". Dertil kan man spørge, om ikke det illustrerer en gængs socialistisk spaltning mellem virkelighed og ideal?

Hovedtemaer til diskussion

1. "Drageløberen" og Afghanistan

Hvilket indblik giver filmen af de forskellige episoder af Afghanistans nyere historie?

Hvordan skildres det gamle afghanske klassesamfund?

Hvilket indtryk får man af det totalitære islamistiske styre under Talibanbevægelsen?

Hvordan beskrives udvandring, indvandring og integration?

2. Barndom og identitet

Som vi véd fra alle kloge psykologer, betyder barndommen vældig meget for hele vort liv og vor personlighed, og det er under alle omstændigheder et synspunkt, som "Drageløberen" er fortalt ud fra. Hvordan ser du på forholdet mellem barndom og voksenliv?

Hvor ligger årsag og virkning?

3. Far / barn forhold (principfasthed)

Amirs far-forhold og hustruen Soroyas far-forhold illustrerer forskellige aspekter af den menneskelige egenskab at være principfast, altså at stå inde for sine principper. Man kan også sige, at Taliban-bevægelsen repræsenterer en form for principfasthed.

Hvordan beskriver filmen forholdet mellem fædre og børn?

Hvad er forskellen på Amir/far og Soroya/far?

Hvordan vil du karakterisere den talibanske form for principfasthed?

Sammenlign evt. med Det gamle Testamente (jfr. Leviticus = Tredje Mosebog, kap. 24: 10-23, Numeri = Fjerde Mosebog, kap. 15: 32-36) og Det nye Testamente (jfr. Mattæus Ev. 5:38-42; Johannes Ev. 8:1-11; Gal. 3:11-13).

4. Venskab

De to drenges venskab er et kerneelement i filmen. Det er psykologisk motivation for deres handlinger, og det står samtidig i et komplekst forhold til social placering og principfasthed.

Hvad er filmens opfattelse af venskab, og hvad er dit?

Hvad forventer man af en ven, og hvordan består et venskab sin prøve?

Hvilke grænser er der evt. for et venskab?

Hvilke sociale og religiøse forskelle har betydning for de to drenges venskab i begyndelsen af filmen?

5. Skyld – skam – udsoning

Ved sit svigt over for den overfaldne Hassan begår Amir en uret og pådrager sig en skyld, en skam, et nederlag, men det synes at være filmens pointe, at den skyld kan udsones, at uretten så at sige kan gøres god igen, også pr. stedfortræder, nemlig over for Hassans barn. Som Rahim Khan siger til Amir: "There is a way to be good again."

Hvad er psykologien i forholdet skyld, skam og udsoning?

Hvad er sonemidlet i filmens historie, og hvad er sonemidlet i et kristen livssyn?

Drøft forskelle/ligheder mellem GT (jfr. 1. Mos. 9:5-6; 2. Mos. 21:12; 3. Mos. 24:17; 4. Mos. 35:16-22) og NT (jfr. Joh. Ev. 3:16-17; Rom. 3:23-26; Rom. 5:8; Rom. 8:2-3; 1. Joh. Br. 2:2-3; 1. Joh. Br. 4:10-12; Heb. 2:17) ?

Er der tale om en form for tilgivelse? En kristen form? (jfr. Efes. Br. 4:32; Kol. Br. 3:13).

6. Frihed og nåde

Drageflyvningen og papirdragerne selv er meget iøjnefaldende i både Amirs barndomshistorie og i filmens afslutning. De indgår som noget positivt i barndommen og det samfundsliv, som var dengang, og de indgår igen – psykisk lægende – for Hassans søn og måske også Amir selv, som nu tager sig af ham.

Hvilke begreber eller fænomener kan dragerne symbolisere? (fred, frihed, håb?)

Hvordan opleves filmens slutning?

Er der noget som klinger sammen med de kristne begreber håb / nåde? (jfr. Rom. 5:1-6)

Filmanmeldelser

<http://www.kirkeogfilm.dk/filmarkiv/Drageloeberen-BTP.pdf>

<http://www.cinemazone.dk/review.asp?id=6771&area=1>

<http://www.filmorientering.dk/filmanmeldelser/Drageloeberen.pdf>

<http://filmz.dk/film/drageloeberen/blu-ray>

<http://www.filmering.at/kritik/2328-drachenlaeufer-the-kite-runner>

<http://www.theguardian.com/film/2007/dec/23/drama.worldcinema>

<http://www.nytimes.com/2007/12/14/movies/14kite.html>

<http://outnow.ch/Movies/2007/KiteRunner/Reviews/kino/>